

Kritik mot Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden i Kramfors kommun för att den inte har fattat ett formellt beslut om umgängesbegränsning efter det att en vårdnadshavare begärt ett utökat umgänge med sina barn som vårdades med stöd av LVU

Beslutet i korthet: Enligt 14 § första stycket LVU har socialnämnden ett ansvar för att den unges behov av umgänge med föräldrar och vårdnadshavare så långt möjligt tillgodoses. Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vården får nämnden med stöd av 14 § andra stycket LVU besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas. Ett sådant beslut behöver inte fattas om socialtjänsten och vårdnadshavaren eller föräldern når en överenskommelse om hur umgänget ska utövas. Vid tveksamhet om en enskild är överens med socialtjänsten i umgängesfrågan bör den enskildes inställning i största möjliga utsträckning klargöras och dokumenteras.

I det aktuella ärendet begärde vårdnadshavaren ett utökat umgänge med sina barn som vårdades med stöd av LVU. Socialtjänsten ansåg att umgänget borde fortsätta i samma omfattning som tidigare och enligt nämnden uttryckte inte vårdnadshavaren något missnöje över den bedömningen. JO konstaterar att enbart passivitet från den enskildes sida inte ensamt kan läggas till grund för att samtycke ska anses ha lämnats och därmed en överenskommelse träffats om hur umgänget ska utövas. Nämnden vidtog ingen aktiv åtgärd för att få klarhet i mammans inställning och handläggningen borde därför ha utgått från att ingen överenskommelse fanns. Nämnden får kritik för att inte ha fattat beslut om umgängesbegränsning enligt 14 § LVU.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på socialtjänsten i Kramfors kommun. Hon var missnöjd bl.a. med hur socialtjänsten hade hanterat en begäran från en mamma, BB, om att få ett utökat umgänge med sina barn, CC och DD, som vårdades med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

Utredning

Inledningsvis lånade JO in och granskade vissa handlingar från socialtjänsten. Av handlingarna kom det fram bl.a. att mamman, som var vårdnadshavare, den 16 december 2016 hade begärt ett utökat umgänge med sina barn.

Därefter begärde JO att Bistånds-, arbetsmarknads- och sociala servicenämnden i Kramfors kommun skulle yttra sig över den formella handläggningen av mammans begäran om ett utökat umgänge.

Nämnden (socialutskottet) beslutade att som sitt remissvar lämna ett yttrande som socialsekreteraren EE hade upprättat. I yttrandet anfördes följande:

Av journalanteckningar i ärendet framgår att BB i telefonsamtal med undertecknad socialsekreterare, 2016-12-16, framförde önskemål om att utöka umgänget med sina två barn, CC och DD. Vid detta telefonsamtal meddelade undertecknad BB att denna fråga behövde lyftas i ärendedragning och att undertecknad skulle meddela BB så fort som möjligt vilken bedömning socialtjänsten gjorde utifrån barnens behov. I samråd med undertecknads arbetsledare gjordes bedömningen att det ej var i enlighet med barnens behov att utöka umgänget då hennes förslag innebar ett alltför frekvent och långvarigt umgänge i jämförelse med den umgängesplanering som gällt under hösten 2016. Viktigt att lyfta fram i sammanhanget är att undertecknad i augusti 2016 gjorde en överenskommelse med modern om ett utökat umgänge jämfört med vad som förevarit fram till dess. Enligt denna överenskommelse skulle BB ha umgänge med barnen varje torsdag mellan kl. 13.30–16.30 samt ett övernattningsumgänge per månad. Detta umgängesschema följde inte BB och hon valde – att vid åtminstone fem tillfällen under hösten – ej träffa sina barn. CC och DD hade vid dessa tillfällen umgänge endast med mormodern som enligt planeringen skulle vara med vid samtliga träffar med barnen.

Vid telefonsamtal med BB, 2016-12-27, meddelade undertecknad socialtjänstens bedömning att umgänget – utifrån barnens behov – skulle vara i samma utsträckning som under hösten 2016.

Undertecknads uppfattning var att BB vid detta samtal tog till sig socialtjänstens bedömning och att hon samtyckte till umgänge i samma utsträckning som tidigare. BB uttryckte inget i samtalet som fick undertecknad att uppfatta att BB motsatte sig vår bedömning eller att hon önskade ett formellt avslagsbeslut om umgängesbegränsning. Telefonsamtalet avslutades med att undertecknad kom med förslag på hur BB skulle kunna undanröja de hinder hon uppgett sig ha för att kunna fullfölja umgänget på torsdagar.

2017-01-24 skickade socialtjänsten ett brev till BB, för att bekräfta den överenskommelse undertecknad uppfattade fanns mellan BB och socialtjänsten i Kramfors rörande umgänge under våren 2017. Samma dag fick även modern denna information muntligen vid ett telefonsamtal. BB uttryckte inte heller vid detta samtal eller efter det hon mottagit brevet några invändningar mot uppgjord planering.

BB har inte vid något tillfälle under våren 2017 tagit upp frågan om att hon varit missnöjd med den umgängesplan som gällt i ärendet. Detta sammantaget innebar att undertecknad socialsekreterare gjorde bedömningen att modern samtyckt till föreslaget umgänge under våren 2017.

Bedömning

Jag har i det här ärendet valt att rikta in min granskning på den formella handläggningen av mammans begäran om ett utökat umgänge med sina barn.

Socialnämnden har, enligt 14 § första stycket LVU, ett ansvar för att den unges behov av umgänge med föräldrar och vårdnadshavare så långt möjligt tillgodoses. Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vården får nämnden med stöd av 14 § andra stycket LVU besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas. Ett sådant beslut kan enligt 41 § första stycket 3 LVU överklagas till förvaltningsrätten. Ofta brukar socialtjänsten komma överens med vårdnadshavaren eller föräldern om hur umgänget ska utövas. Vid en sådan överenskommelse behöver nämnden inte fatta ett formellt beslut om umgängesbegränsning enligt 14 § LVU.

Av utredningen i ärendet framgår det att mamman i ett telefonsamtal den 16 december 2016 begärde ett utökat umgänge med sina barn som vårdades med stöd av LVU. Socialtjänsten bedömde dock att umgänget borde fortsätta i samma omfattning som tidigare. Nämndens uppfattning är att mamman i ett senare telefonsamtal samtyckte till socialtjänstens bedömning. Enligt nämnden gav mamman i telefonsamtalet inte uttryck för att hon önskade ett formellt beslut om umgängesbegränsning. Eftersom mamman därefter i sina kontakter med socialtjänsten inte vid något tillfälle tog upp att hon var missnöjd med umgänget fanns det enligt nämnden ett samtycke i umgängesfrågan.

Mamman begärde alltså ett utökat umgänge med sina barn. Nämnden fattade dock inte något formellt beslut med anledning av hennes begäran. Frågan är om det fanns en överenskommelse mellan socialtjänsten och mamman som innebar att nämnden inte behövde fatta ett formellt beslut om umgängesbegränsning enligt 14 § LVU. I den frågan gör jag följande överväganden.

Inledningsvis vill jag påpeka att den omständigheten att den enskilde inte begär ett formellt beslut självklart inte påverkar en socialnämnds skyldighet att utreda och fatta ett beslut i umgängesfrågan. När det sedan gäller överenskommelser mellan socialtjänsten och en vårdnadshavare eller en förälder vill jag rent allmänt understryka vikten av att en sådan överenskommelse dokumenteras. Jag vill också lyfta fram att enbart det förhållandet att en enskild inte uttryckligen invänder mot socialtjänstens bedömning i umgängesfrågan naturligtvis inte innebär att den enskilde har lämnat sitt samtycke till hur ett umgänge ska utövas. Det får avgöras i det enskilda fallet om det finns en överenskommelse, men enbart passivitet från den enskildes sida kan enligt min mening inte ensamt läggas till grund för att samtycke ska anses ha lämnats. Vid tveksamhet om en enskild är överens med socialtjänsten i umgängesfrågan bör den enskildes inställning i största möjliga utsträckning klargöras och dokumenteras. Om det inte är möjligt att klargöra den enskildes inställning bör socialtjänsten i sin handläggning utgå från att det inte finns en överenskommelse om hur ett umgänge ska utövas. I sådana fall ska nämnden fatta ett formellt beslut om umgängesbegränsning enligt 14 § LVU.

I det här ärendet har nämnden i sitt remissvar inte hänvisat till att mamman muntligen lämnat sitt samtycke i umgängesfrågan eller till någon dokumenterad överenskommelse mellan henne och socialtjänsten. I stället har nämnden till stöd för sin uppfattning om en överenskommelse hänvisat till vad mamman *inte* har givit uttryck för vid sina kontakter med socialtjänsten. Som jag tidigare har anfört kan inte enbart passivitet från den enskildes sida ensamt läggas till grund för att samtycke ska anses ha lämnats och därmed en överenskommelse träffats om hur umgänget ska utövas. Nämnden har enligt min mening inte fog för sin uppfattning om att mamman lämnat sitt samtycke i umgängesfrågan. I stället för att dra slutsatser av vad mamman inte gav uttryck för borde nämnden ha klargjort och dokumenterat hennes inställning. När nämnden, såvitt framgår av remissvaret, inte vidtog någon aktiv åtgärd för att få klarhet i mammans inställning borde den vid handläggningen ha utgått från att det inte fanns någon överenskommelse i umgängesfrågan. Därmed borde nämnden ha fattat ett formellt beslut om umgängesbegränsning.

Sammanfattningsvis fanns det enligt min bedömning inte en sådan överenskommelse med mamman som innebar att nämnden inte behövde fatta ett formellt beslut om umgängesbegränsning enligt 14 § LVU. Om nämnden hade fattat ett sådant beslut skulle mamman ha haft en möjlighet att få umgängesfrågan prövad av domstol. Nämnden förtjänar kritik för sin underlåtenhet att fatta ett formellt beslut om umgängesbegränsning.

Det som AA har anfört i övrigt i sin anmälan till JO ger inte anledning till något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.